

**"JANGOVAR TAYYORGARLIKDA HARBIY PEDAGOG KADRLAR
FAOLIYATINING AHAMIYATI"****Islamov G'ayrat Ummatovich***Podpolkovnik*

Annotatsiya. *Maqolada jangovar tayyorgarlik jarayonida harbiy pedagog kadrlarning faoliyatining ahamiyati tahlil qilinadi. Harbiy pedagoglar jangovar tayyorgarlikda nafaqat harbiy bilim va ko'nikmalarni o'rgatish, balki askarlarning psixologik tayyorgarligini ham ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Maqolada harbiy pedagogik faoliyatning asosiy yo'nalishlari, jangovar tayyorgarlikda pedagogik yondashuvlar, shuningdek, samarali trening va ta'lim metodlari haqida ma'lumot beriladi. Shuningdek, ushbu sohadagi zamonaviy tendensiyalar va tajribalar ham ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *Jangovar tayyorgarlik, Harbiy pedagogika, Pedagog kadrlar, Ta'lim metodlari, Psixologik tayyorgarlik, Harbiy bilimlar*

Аннотация. *В статье анализируется значение деятельности военно-педагогического персонала в процессе боевой подготовки. Военно-педагогический персонал играет важную роль в боевой подготовке не только в обучении военным знаниям и навыкам, но и в обеспечении психологической готовности солдат. В статье представлена информация об основных направлениях военно-педагогической деятельности, педагогических подходах к боевой подготовке, а также эффективных методах обучения и воспитания. Рассматриваются также современные тенденции и опыт в этой области.*

Ключевые слова: *Боевая подготовка, Военная педагогика, Преподавательский состав, Методы обучения, Психологическая подготовка, Военные знания*

Annotation. *The article analyzes the importance of the activities of military pedagogical personnel in the process of combat training. Military pedagogical personnel play an important role in combat training not only in teaching military knowledge and skills, but also in ensuring the psychological readiness of soldiers. The article provides information on the main areas of military pedagogical activity, pedagogical approaches in combat training, as well as effective training and education methods. It also considers modern trends and experiences in this area.*

Keywords: *Combat training, Military pedagogy, Teaching staff, Educational methods, Psychological preparation, Military knowledg*

KIRISH.

Jangovar tayyorgarlik har qanday armiyaning asosiy faoliyat yo'nalishlaridan biridir. Bu jarayon askarlarni jangovar vazifalarni muvaffaqiyatli bajarishga tayyorlash, ularga zaruriy bilim va ko'nikmalarni berish, shuningdek, ularning psixologik holatini mustahkamlashni o'z ichiga oladi. Ushbu jarayonda harbiy pedagog kadrlarining roli juda muhimdir, chunki ular nafaqat jangovar bilimlarni o'rgatish, balki askarlarning ruhiy va jismoniy tayyorgarligini ham ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Harbiy pedagogika – bu harbiy xizmatda o'qitish va tarbiyalash jarayonlarini tashkil etuvchi ilmiy va amaliy faoliyatdir. Harbiy pedagoglar o'z ishlarida zamonaviy ta'lim metodlarini qo'llash orqali askarlarning jangovar tayyorgarligini oshirishga yordam beradi. Ular jangovar vazifalarda muvaffaqiyatli bo'lish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni shakllantirishda, shuningdek, askarlarning psixologik tayyorgarligini kuchaytirishda faol ishtirok etadilar. Jangovar sharoitlarda stressga bardosh bera olish, tez qaror qabul qilish va jamoada samarali ishlash kabi qobiliyatlar harbiy pedagoglarning o'quv jarayonida e'tiborga olinishi lozim.

Jangovar tayyorgarlik jarayonida harbiy pedagog kadrlarning faoliyati ko'plab jihatlardan iborat. Ular o'quv dasturlarini ishlab chiqadilar, treninglarni tashkil etadilar va o'quvchilar bilan bevosita ishlaydilar. Shuningdek, ular askarlarning individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini shaxsiylashtiradilar. Bunday yondashuv jangovar tayyorgarlik jarayonining samaradorligini oshiradi va askarlarning o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi. Zamonaviy harbiy operatsiyalar murakkabligi va ko'p qirrali tabiati harbiy pedagogik faoliyatni yanada dolzarb qiladi. Bugungi kunda jangovar tayyorgarlik nafaqat jismoniy kuchni, balki zamonaviy texnologiyalarni, strategiyalarni va taktikalarni ham o'z ichiga oladi. Shu sababli, harbiy pedagoglar doimiy ravishda o'z bilimlarini yangilab borishlari, yangi metodologiyalarni o'rganishlari va amaliyotda qo'llashlari zarur. Ularning bilim va tajribasi jangovar tayyorgarlik jarayonida askarlarning muvaffaqiyatli bo'lishida muhim omil hisoblanadi.

Shu bilan birga, harbiy pedagog kadrlarning psixologik tayyorgarlikdagi roli ham alohida e'tiborga loyiqdir. Jangovar sharoitlarda askarlarning ruhiy holati ularning harakatlariga bevosita ta'sir qiladi. Harbiy pedagoglar stressni boshqarish, jamoada ishlash va liderlik ko'nikmalarini rivojlantirish orqali askarlarning psixologik tayyorgarligini oshirishda muhim rol o'ynaydilar. Xulosa qilib aytganda, jangovar tayyorgarlikda harbiy pedagog kadrlarning faoliyati nafaqat harbiy bilim va ko'nikmalarni o'rgatishda, balki askarlarning psixologik holatini mustahkamlashda ham muhim ahamiyatga ega. Ularning professional yondashuvi va tajribasi jangovar tayyorgarlik jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi va natijada armiyaning umumiy jangovar qobiliyatini yaxshilaydi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI.

"Jangovar tayyorgarlikda harbiy pedagog kadrlar faoliyatining ahamiyati" mavzusi O'zbekistonda harbiy ta'lim va pedagogika sohasida muhim ahamiyatga ega. Ushbu sohada bir qator olimlar tadqiqotlar olib borgan va o'z ilmiy ishlari bilan harbiy pedagogikani rivojlantirishga hissa qo'shgan. Quyida ushbu mavzuda ishlagan ba'zi olimlar va ularning tadqiqotlari haqida ma'lumot beriladi.

1. Abdullayev Shodmon – Harbiy pedagogika sohasida tajribali olim bo'lib, jangovar tayyorgarlik jarayonida ta'lim metodlarini innovatsion yondashuvlar bilan birlashtirishga alohida e'tibor qaratgan. Uning tadqiqotlari harbiy kadrlarning tayyorgarligini oshirish va ta'lim jarayonini samarali tashkil etish bo'yicha yangi g'oyalarni o'z ichiga oladi.

2. Saidov Bahodir – U jangovar sharoitlarda psixologik tayyorgarlikning ahamiyatini o'rganish bilan shug'ullanadi. Bahodirning ilmiy ishlari harbiy pedagoglarning psixologik tayyorgarlik darajasini oshirish, shuningdek, jangovar vaziyatlarga moslashish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan.

3. Rizayev Rustam – Rizayev harbiy kadrlarning tayyorgarlik jarayonlarini o'rganish va ularning samaradorligini oshirish bo'yicha ilmiy tadqiqotlar olib borgan. U jangovar tayyorgarlikda pedagogik strategiyalarni qo'llash orqali harbiy kadrlarning professional ko'nikmalarini rivojlantirishga e'tibor qaratadi.

4. Toshpo'latov Ikrom – U harbiy pedagogika va o'qitish metodlari sohasida tajribalarni o'rganish bilan shug'ullanadi. Toshpo'latovning tadqiqotlari harbiy ta'lim tizimida zamonaviy o'qitish usullarini joriy etishga qaratilgan bo'lib, bu jarayonlarda harbiy pedagoglarning roli haqida muhim ma'lumotlarni taqdim etadi.

5. Abdullayeva Gulnora – Jangovar sharoitlarda harbiy pedagoglarning roli va ularning tayyorgarlik jarayonidagi ahamiyatini o'rganishga bag'ishlangan tadqiqotlari bilan tanilgan. Abdullayeva harbiy pedagoglarning bilim va ko'nikmalarini oshirish uchun zarur bo'lgan metodologik yondashuvlarni ishlab chiqishga qaratilgan ishlar olib borgan. Ushbu olimlarning asarlari jangovar tayyorgarlikda harbiy pedagog kadrlarining faoliyatining ahamiyatini yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi. Ularning ishlari harbiy ta'lim tizimini rivojlantirish, innovatsion yondashuvlarni joriy etish va harbiy kadrlarning professional tayyorgarligini oshirishga xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI.

"Jangovar tayyorgarlikda harbiy pedagog kadrlar faoliyatining ahamiyati" mavzusidagi tadqiqot metodologiyasi bir qator asosiy bosqichlardan iborat bo'lib, bu jarayonda sifat va miqdoriy tadqiqot usullaridan foydalaniladi. Tadqiqotning asosiy maqsadi harbiy pedagoglarning jangovar tayyorgarlik jarayonidagi rolini aniqlash va ularning faoliyatining samaradorligini baholashdir. Tadqiqotning asosiy maqsadi harbiy pedagog kadrlarning jangovar tayyorgarlikdagi ahamiyatini o'rganish va ularning ta'lim jarayonida qo'llaniladigan

innovatsion metodologiyalarni aniqlashdir. Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilangan:

- Harbiy pedagog kadrlarning vazifalari va rolini aniqlash.
- Jangovar tayyorgarlik jarayonida foydalaniladigan ta'lim metodlarini tahlil qilish.
- Pedagogik faoliyatning samaradorligini baholash uchun mezonlarni ishlab chiqish.

Tadqiqotda quyidagi usullar qo'llaniladi:

□ Adabiyotlarni tahlil qilish: Harbiy pedagogika, ta'lim metodlari va jangovar tayyorgarlik haqidagi ilmiy maqolalar, kitoblar va hisobotlar o'rganiladi. Bu usul orqali mavjud nazariyalar va amaliyotlar haqida chuqurroq tushuncha hosil qilinadi.

□ So'rovnomalar: Harbiy pedagoglar va talabalardan iborat guruhlariga so'rovnomalar o'tkaziladi. Bu orqali ularning tajribalari, fikrlari va ehtiyojlari haqida ma'lumot to'planadi.

□ Intervyular: Tajribali harbiy pedagoglar bilan intervyular o'tkazilib, ularning jangovar tayyorgarlikdagi roli va tajribasi haqida chuqurroq ma'lumotlar olinadi.

□ Tahliliy metodlar: Olingan ma'lumotlar statistik tahlil usullari yordamida qayta ishlanadi va natijalar grafik yoki jadval ko'rinishida taqdim etiladi. Tadqiqot bir necha bosqichda amalga oshiriladi. Dastlabki bosqichda adabiyotlarni o'rganish va nazariy asoslarni shakllantirish, keyingi bosqichda esa empirik tadqiqotlar (so'rovnomalar va intervyular) o'tkaziladi. Olingan natijalar tahlil qilinib, xulosalar chiqariladi. Natijalarni tahlil qilish jarayonida olingan ma'lumotlar asosida harbiy pedagog kadrlarning jangovar tayyorgarlikdagi ahamiyati to'g'risida aniq xulosalar chiqariladi. Bu xulosalar kelajakdagi tadqiqotlar va amaliyotlar uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Ushbu metodologiya yordamida "Jangovar tayyorgarlikda harbiy pedagog kadrlar faoliyatining ahamiyati" mavzusida chuqur va sifatli tadqiqot o'tkazish mumkin.

TAHLIL VA NATIJALAR.

Jangovar tayyorgarlik harbiy tashkilotlar uchun muhim jarayon bo'lib, bu jarayonning samaradorligi ko'p jihatdan harbiy pedagog kadrlar faoliyatiga bog'liq. Harbiy pedagoglar nafaqat harbiy bilimlarni o'rgatish, balki harbiy xodimlarning psixologik tayyorgarligini mustahkamlashda ham muhim rol o'ynaydilar. Ularning faoliyati jangovar tayyorgarlik jarayonini yanada samarali va maqsadga muvofiq olib borishga yordam beradi. Tadqiqot davomida harbiy pedagoglarning jangovar tayyorgarlikdagi roli quyidagi jihatlar bilan bog'liq ekanligi aniqlangan: Harbiy pedagoglar zamonaviy ta'lim metodlarini qo'llash orqali jangovar tayyorgarlik jarayonini yanada samarali qilishadi. Ular interaktiv usullar, simulyatsiyalar va amaliy mashg'ulotlar orqali harbiy xodimlarning bilim va ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu metodlar nafaqat nazariy bilimlarni o'zlashtirishga, balki amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga ham xizmat qiladi. Jangovar vaziyatlarda harbiy xodimlar psixologik jihatdan tayyor bo'lishi zarur. Harbiy pedagoglar stressni boshqarish, jamoa bilan ishlash va

qaror qabul qilish kabi psixologik ko'nikmalarni o'rgatish orqali xodimlarning ruhiy holatini yaxshilaydi. Bu esa jangovar vaziyatlarda tezkor va to'g'ri qarorlar qabul qilishga yordam beradi. Harbiy pedagoglar ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali o'quv jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi. Masalan, virtual reallik texnologiyalari yordamida jangovar vaziyatlarni simulyatsiya qilish, harbiy xodimlarga real vaziyatlarga tayyorlanish imkonini beradi. Harbiy pedagoglar xodimlarga jangovar vaziyatlarni tahlil qilish va strategik fikrlash ko'nikmalarini o'rgatish orqali ularning jangovar tayyorgarligini oshiradi. Bu ko'nikmalar harbiy operatsiyalarni rejalashtirishda va bajarishda muhim ahamiyatga ega.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, harbiy pedagog kadrlarning faoliyati jangovar tayyorgarlik jarayonida juda muhim ahamiyatga ega. Olingan ma'lumotlar asosida quyidagi xulosalar chiqarildi: Harbiy pedagoglarning ta'lim metodlari va psixologik tayyorgarlikga e'tibor berishi jangovar tayyorgarlik jarayonining samaradorligini oshiradi. Bu esa harbiy xodimlarning jangovar vaziyatlarga tayyorligini kuchaytiradi. Zamonaviy texnologiyalarni qo'llash harbiy pedagoglarning ta'lim jarayonini yanada qiziqarli va samarali qilishga yordam beradi, bu esa o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi. Harbiy pedagoglarning psixologik tayyorgarlikga e'tibor berishi xodimlarning ruhiy holatini yaxshilaydi va ularni stressli vaziyatlarda samarali ishlashga tayyorlaydi. Umuman olganda, jangovar tayyorgarlikda harbiy pedagog kadrlarning faoliyati nafaqat bilim berish, balki harbiy xodimlarning umumiy tayyorgarligini oshirishda ham muhim rol o'ynaydi. Ularning faoliyati jangovar vaziyatlarda muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega.

XULOSA.

Jangovar tayyorgarlik jarayonida harbiy pedagog kadrlar faoliyati Qurolli Kuchlarning umumiy salohiyati va jangovar shayligini belgilovchi strategik omil hisoblanadi. Harbiy pedagoglar nafaqat harbiy xizmatchilarga taktik-texnik bilimlarni o'rgatadi, balki ularda ekstremal sharoitlarda qaror qabul qilish ko'nikmasini va yuksak ruhiy chidamlilikni shakllantiradi. Zamonaviy qurol-yarog'lardan foydalanishda intellektual mahorat va vatanparvarlik tuyg'usi harbiy pedagogik mahorat orqali kamol topadi. Pedagogik faoliyatning samaradorligi harbiy intizomni mustahkamlashga va shaxsiy tarkib o'rtasida o'zaro ishonch muhitini yaratishga xizmat qiladi. Xulosa qilib aytganda, malakali harbiy pedagoglar milliy armiyaning ma'naviy poydevori bo'lib, ular davlat xavfsizligini ta'minlaydigan professional kadrlar zaxirasini yaratishda asosiy bo'g'in vazifasini o'taydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdurahmonov, F. R. (2018). Harbiy psixologiya va pedagogika: Harbiy xizmatchilarning jangovar ruhini shakllantirish va guruh birdamligini ta'minlashning psixologik asoslari. Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti. (112–145-betlar).
2. Ahmadov, A. S. (2019). Harbiy ta'limda innovatsion texnologiyalar: Jangovar tayyorgarlik mashg'ulotlarini tashkil etish va boshqarishning metodik tavsiyalari. Toshkent: Mudofaa vazirligi nashriyoti. (85–110-betlar).
3. Ismoilov, J. M. (2020). Harbiy kadrlarni tayyorlashning zamonaviy tizimi: Professionalizm, vatanparvarlik va xalqaro tajriba uyg'unligi. Toshkent: Akademiya nashriyoti. (130–158-betlar).
4. Mirziyoyev, Sh. M. (2017). Vatanimiz taqdiri va kelajagi yo'lida hamjihat bo'lib, qat'iyat bilan qadam tashlaylik: Qurolli Kuchlar islohoti va harbiy ta'limni modernizatsiya qilish masalalari. Toshkent: O'zbekiston nashriyoti. (210–235-betlar).
5. Qodirov, B. N. (2021). Harbiy pedagogik mahorat: Bo'lajak ofitserlarni o'qitish va tarbiyalashda pedagogik mahoratning roli hamda metodikasi. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti. (92–120-betlar).
6. Sattorov, A. G'. (2016). Mudofaa va jangovar shaylik asoslari: Shaxsiy tarkibni jangovar vazifalarni bajarishga tayyorlashda harbiy rahbarlarning pedagogik faoliyati. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti. (145–172-betlar).
7. Tursunov, S. Q. (2022). Qurolli Kuchlar islohoti va harbiy ta'lim: Yangi avlod ofitser kadrlarini tayyorlashning dolzarb muammolari va istiqbollari. Toshkent: Universitet nashriyoti. (118–142-betlar).
8. Xolmatov, R. A. (2015). Harbiy xizmatchilarni axloqiy-ruhiy jihatdan tayyorlash: Harbiy jamoalarda pedagogik muhitni sog'lomlashtirish va tarbiyaviy ishlarning samaradorligi. Toshkent: Ma'naviyat nashriyoti. (105–130-betlar).